

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินค่าบทความในวารสารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในรอบ ๒๐ ปีที่พิมพ์ออกเผยแพร่ คือ ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึง ฉบับที่ ๖ ปีที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๕๑๙ เฉพาะบทความที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ โดยศึกษาจากการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ปีการศึกษาแรกจนถึงปีการศึกษา ๒๕๓๐ รวมทั้งสิ้น ๑๖๓ เรื่อง โดยได้กำหนดสมมุติฐานไว้ดังนี้ คือ

๑. บทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดมีการนำไปอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เป็นอัตราส่วน ๑ ใน ๒ ของบทความทั้งหมดที่พิมพ์
๒. บทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดเป็นบทความที่มีลักษณะตรงตามหลักเกณฑ์ของบทความทางวิชาการ

สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ที่อ้างอิงบทความทางวิชาการในวารสารห้องสมุด

จากการสำรวจการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์พบว่า วิทยานิพนธ์ที่อ้างอิงบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดประกอบการเขียน เรียง มีจำนวนร้อยละ ๔๖.๖๓ ของวิทยานิพนธ์ทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๒.๑๐ นำบทความมาอ้างอิงเป็นจำนวน ๑ บทความ สำหรับช่วงระยะเวลาที่มีการอ้างอิงมากที่สุด คือ ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๖-๒๕๒๐ และเมื่อจำแนกแต่ละสถาบันการศึกษาปรากฏว่า วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการอ้างอิงร้อยละ ๓๗.๘๑ วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีการอ้างอิงร้อยละ ๕๕.๕๖

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดที่ได้รับการอ้างอิง

ผลการสำรวจบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดที่ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑ ปรากฏผลดังนี้ คือ บทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดได้รับการนำไปอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เป็นจำนวนร้อยละ ๒๗.๗๓ ของบทความทั้งหมดที่พิมพ์ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่า ๑ ใน ๒ ของบทความทั้งหมดที่พิมพ์ และเมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์แล้วปรากฏว่า บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรและงานเทคนิคได้รับการอ้างอิงในสัดส่วนที่สูงเป็นอันดับที่ ๑ ร้อยละ ๔๘.๕๗ รองลงมาได้แก่ วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่นร้อยละ ๓๖.๓๖ น้อยที่สุดได้แก่ บริการของห้องสมุดร้อยละ ๑๓.๒๑

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดที่ได้รับการอ้างอิงและนำมาประเมินค่า

บทความที่นำมาประเมินค่าส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๕.๕๕ เป็นบทความที่ไม่มีภาพประกอบตาราง หรือแผนภูมิ และในจำนวนบทความที่นำมาประเมินค่านี้ส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๐.๒๓ เป็นบทความที่ได้รับการอ้างอิง ๑ ครั้ง รองลงมาร้อยละ ๒๒.๗๓ ได้รับการอ้างอิง ๒ ครั้ง และต่ำสุดมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ ๒.๒๗ ได้รับการอ้างอิง ๔ ครั้งและ ๗ ครั้ง

๔. สรุปผลการประเมินค่าบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุด

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานของบทความทางวิชาการขึ้นเพื่อใช้ประเมินค่าบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดที่ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ ผลการประเมินค่าปรากฏดังนี้ คือ

๔.๑ บทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๓.๘๖ มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง รองลงมา คือ ร้อยละ ๑๓.๖๔ มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี และต่ำสุดคือ ร้อยละ ๑๒.๕๐ มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ดี

๔.๒ บทความทางวิชาการที่มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ดีส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๒.๗๓ เป็นบทความที่ได้รับการอ้างอิงมาก บทความทางวิชาการที่มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลางส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๐.๐๐ เป็นบทความที่ได้รับการอ้างอิงน้อย เช่นเดียวกับบทความทางวิชาการที่มีคุณสมบัติ

อยู่ในเกณฑ์ไม่ตีส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๑.๖๗ เป็นบทความที่ได้รับการอ้างอิงน้อย แสดงว่าจำนวนครั้งที่ได้รับการอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของบทความทางวิชาการ

๔.๓ เมื่อจำแนกบทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงตามคุณสมบัติแต่ละด้าน ตามเกณฑ์มาตรฐานแล้วปรากฏว่า บทความส่วนใหญ่มีคุณสมบัติด้าน "ชื่อ เรื่องของบทความ" อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ ๘๘.๖๔ มีคุณสมบัติด้าน "หน้าแรกของบทความ" อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ร้อยละ ๗๗.๒๘ มีคุณสมบัติด้าน "ลักษณะโครงสร้างของบทความทางวิชาการ" อยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ ๖๔.๓๒ มีคุณสมบัติด้าน "วิธีการอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง" อยู่ในเกณฑ์ไม่ตีร้อยละ ๘๒.๔๕ มีคุณสมบัติด้าน "การทำรายชื่อเอกสารอ้างอิง" อยู่ในเกณฑ์ไม่ตีร้อยละ ๕๕.๔๕ มีคุณสมบัติด้าน "วิธีเขียนและรูปแบบของการเขียน" อยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ ๖๑.๓๗ มีคุณสมบัติด้าน "ความถูกต้องเชื่อถือได้" อยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ ๕๓.๔๑ และมีคุณสมบัติด้าน "ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ" อยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ ๘๓.๓๓

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายผลออกเป็น ๓ หัวข้อ คือ

๑. เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ที่อ้างอิงบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุด
๒. เกี่ยวกับบทความที่ได้รับการอ้างอิง
๓. ผลการประเมินค่าบทความที่ได้รับการอ้างอิงตาม เกณฑ์มาตรฐาน

๑. จากการสำรวจวิทยานิพนธ์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ตั้งแต่ปีการศึกษาแรก จนถึงปีการศึกษา ๒๕๒๐ ปรากฏว่า มีวิทยานิพนธ์เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อ้างอิงบทความจากวารสารห้องสมุด แสดงให้เห็นว่านักวิจัยส่วนใหญ่ในสาขาวิชานี้ใช้เอกสารประเภทอื่นประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์มากกว่าวารสารห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของจิตรา ทับแสง ที่พบว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ หนังสือทั่วไป รองลงมา คือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล^๑ ทั้งนี้ประกอบกับผลการวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์

^๑จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖"

(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๕๒-๕๔.

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดย อารีย์ ชื่นวัฒนา พบว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด ได้แก่ หนังสือ รองลงมา คือ วารสาร^๑

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในด้านวารสารที่ได้รับการอ้างอิงแล้วปรากฏว่างานวิจัยทั้ง ๒ เรื่องดังกล่าวข้างต้นต่างรายงานผลการศึกษตรงกันว่า วารสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงมากที่สุด^๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการวิจัยของจิตรา ทับแสง- ชีให้เห็นว่านักวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ใช้วารสาร เฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์ภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๔๘.๓๑^๓ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงระยะเวลา ๕ ปีหลัง คือ นับตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๖-๒๕๒๐ วิทยานิพนธ์ที่อ้างอิงบทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ ๗๕.๐๐ ของวิทยานิพนธ์ทั้งหมดที่มีการอ้างอิง ดังนั้นทำให้คาดหวังได้ว่าถ้ามีการศึกษาความถี่ของวิทยานิพนธ์ที่อ้างอิงบทความจากวารสารห้องสมุดต่อไปในอนาคตอาจจะปรากฏผลที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

^๑อารีย์ ชื่นวัฒนา, "การวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย," หน้า ๗๔-๘๐.

^๒จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖," หน้า ๕๒-๕๔.

อารีย์ ชื่นวัฒนา, "การวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย," หน้า ๘๒.

^๓จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖," หน้า ๕๒-๕๔.

๒. ถึงแม้ว่าวารสารเฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์ภาษาอังกฤษจะได้รับการอ้างอิงมากกว่าวารสารภาษาไทยก็ตาม แต่วารสารห้องสมุด ก็ยังคงเป็นวารสารหลักเพียงรายการเดียวที่มีความสำคัญที่สุดในวงการบรรณารักษศาสตร์ของไทย จะเห็นได้ว่าการวิจัยของจิตรา ทับแสง^๑ ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล^๒ และอารีย์ ชื่นวัฒนา^๓ ต่างพบว่า วารสารห้องสมุดเป็นวารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด บทความที่ลงพิมพ์ในวารสารนี้จึงน่าที่จะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งนี้เพราะบทความเหล่านั้นตีพิมพ์เป็นภาษาเดียวกันกับที่นักวิจัยใช้ ซึ่งสะดวกในการอ่านและการตีความหมาย จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมุติฐานข้อแรกไว้ว่า บทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดมีการนำไปอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เป็นอัตราส่วน ๑ ใน ๒ ของบทความทั้งหมดที่พิมพ์ แต่ผลที่ได้จากการสำรวจไม่รับกับสมมุติฐานเนื่องจากปรากฏว่า บทความทางวิชาการจากวารสารห้องสมุดได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เพียงร้อยละ ๒๗.๗๓ ของบทความทั้งหมดที่พิมพ์ ซึ่งสามารถจำแนกสาเหตุหรืออุปสรรคในการอ้างอิงบทความจากวารสารออกเป็น ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

๑. เนื้อหาของบทความในวารสารไม่มีความสัมพันธ์กับขอบเขต เนื้อหาของวิทยานิพนธ์

๒. บทความที่ลงพิมพ์ในวารสารยังไม่ได้มาตรฐานในด้านรูปแบบ

๓. วารสารออกไม่ตรงตามกำหนดวาระ

เมื่อพิจารณาอุปสรรคในการอ้างอิงแต่ละประเด็นโดยละเอียดแล้วปรากฏว่า:-

๑. เกี่ยวกับเนื้อหาของบทความ เป็นอุปสรรคต่อการอ้างอิง เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์กับขอบเขตของวิทยานิพนธ์นั้น มีตัวแปรที่ควรพิจารณาโดยยึดหลักแห่งข้อเท็จจริง

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

^๒ ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล, "การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย," หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

^๓ อารีย์ ชื่นวัฒนา, "การวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย," หน้า ๑๐๑.

ตามการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า การอ้างอิงไม่จำเป็นจะต้องเป็นเอกสารที่มีความสอดคล้องกับการวิจัยเสมอไป อาจจะอ้างอิงด้วยเหตุผลต่าง ๆ กันหลายประการ อาทิเช่น เพื่อแสดงถึงงานหรือความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เป็นต้น^๑

และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารห้องสมุดมีจำนวนถึง ๓๒๑ บทความนั้น สามารถจำแนกตามเนื้อหาทางบรรณารักษศาสตร์ได้เป็น ๕ สาขาวิชา (ดูตารางที่ ๔) ดังนั้นไม่ว่านักวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์จะศึกษาค้นคว้าเน้นหนักในด้านใดก็ตามย่อมต้องพบบทความใดบทความหนึ่งในวารสารห้องสมุดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของเขาอย่างน้อยที่สุดหนึ่งบทความ แต่ผลการสำรวจกลับพบว่า มีบทความในวารสารห้องสมุดเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับการอ้างอิง ซึ่งถ้าหากนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยการอ้างอิงของบทความแต่ละเรื่องตามแนวทฤษฎีของการฟิลด์แล้ว^๒ จะพบว่า ค่าเฉลี่ยการอ้างอิงของบทความแต่ละเรื่องในวารสารห้องสมุดมีค่าเท่ากับ ๐.๒๘ หมายความว่า บทความในวารสารห้องสมุดแต่ละเรื่องได้รับการอ้างอิงโดยเฉลี่ยเพียง ๐.๒๘ ครั้งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของการฟิลด์^๓ และของแพน^๔ ที่ชี้ให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยการอ้างอิงของวารสารแต่ละรายการขึ้นอยู่กับจำนวนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนั้น และความถี่ของการอ้างอิง นอกจากนี้จากการวิจัยของแพน^๕ และของคอล์เคล^๖ ยังพบอีกด้วยว่า ความถี่ของการอ้างอิง

^๑Weinstock, "Citation Indexes," p. 19.

^๒Garfield, "Citation Analysis as a Tool in Journal Evaluation . . . ," pp. 471-479.

^๓Ibid.

^๔Pan, "Citation and Use Patterns of Scientific Journals in Biomedical Libraries," pp. 6120-6121A.

^๕Ibid.

^๖Cawkell, "Evaluating Scientific Journal with Journal Citation Reports . . . ," pp. 41-46.

มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้วารสาร ฉะนั้นถ้าได้มีการศึกษาปัญหาและความถี่ในการใช้วารสารห้องสมุดจากนักวิจัยโดยตรงต่อไป ก็อาจจะ เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงอุปสรรค และข้อบกพร่องในการอ้างอิงบทความ และ เมื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้ ก็จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงมาตรฐานของบทความทางวิชาการที่ลงพิมพ์ในวารสารห้องสมุด เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพมากยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำ

๒. รูปแบบของบทความที่เป็นอุปสรรคในการอ้างอิง ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น ๒ ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ มาตรฐานด้านรูปแบบของบทความและการพิมพ์เผยแพร่ ทั้งสองประเด็นนี้ เกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้งจนแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นเหตุและเป็นผลของกันและกัน การอภิปรายต่อไปนี้มีจึงจำเป็นต้องอภิปรายทั้งสองประเด็นดังกล่าวร่วมกัน เพราะทำให้เห็นภาพจนได้ดีกว่า

โดยปกตินักวิจัยจะอ้างอิงบทความใดก็ตามเพื่อประกอบงานเขียนของเขา บทความนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาแล้วว่ามีความคุ้มค่าสมควรนำมาอ้างอิง^๑ และส่วนมากมักจะเป็นบทความทางวิชาการที่มีเนื้อหาสาระ มีหลักฐานอ้างอิง มีหลักเกณฑ์และเหตุผลที่เชื่อถือได้ เป็นต้น สำหรับบทความที่ลงพิมพ์ในวารสารห้องสมุดนั้นมีรูปแบบ (Format) และวิธีการเขียน (Style) ที่แตกต่างกัน เนื่องจากในช่วงที่ใช้เป็นข้อมูลเพื่อทำการวิจัยยังไม่มีการจัดทำคำแนะนำสำหรับนักเขียน (Instructions for Contributors) เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดขอบเขตเนื้อเรื่อง วิธีเขียน และรูปแบบของบทความที่ต้องการตีพิมพ์ ดังนั้น นักเขียนส่วนใหญ่จึงกำหนดลักษณะของบทความตามวิจาร์ญาณที่เห็นชอบของแต่ละบุคคล เช่น เขียนเล่าเรื่องตามประสบการณ์ที่ได้พบเห็น ดังนั้น

^๑Martyn, "Citation Analysis," p. 291.

ถึงแม้ว่าเนื้อหาของบทความจะสอดคล้องกับงานวิจัยเพียงใดนักวิจัยก็อาจจะพิจารณาไม่นำมาอ้างอิง เพราะการอ้างอิงบทความที่ไม่ได้มาตรฐาน อาทิเช่น ขาดหลักฐานอ้างอิง ฯลฯ ย่อมจะส่งผลให้งานวิจัยของเขาขาดความน่าเชื่อถือไปด้วย และอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักวิจัยส่วนใหญ่หันไปใช้วารสารภาษาอังกฤษ ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานของบทความที่ตีพิมพ์ไว้อย่างแน่นอนมากกว่า^๑

นอกจากนี้การวิจัยต่าง ๆ ยังต้องการข้อมูลที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบในการเสนอข่าวสารได้อย่างรวดเร็วกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ๆ^๒ ฉะนั้นความล่าช้าในการพิมพ์เผยแพร่วารสารจึงเป็นอุปสรรคในการอ้างอิงที่สำคัญประการหนึ่ง

วารสารห้องสมุดมีการเปลี่ยนแปลงกำหนดวาระที่พิมพ์ออกเผยแพร่ถึง ๓ ครั้งด้วยกัน คือ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๔ มีกำหนดออกเป็นราย ๓ เดือน ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๒๒ ได้เปลี่ยนกำหนดออกเป็นราย ๒ เดือน และพอถึง พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็ได้เปลี่ยนกำหนดออกเป็นราย ๓ เดือนอีกครั้งหนึ่งมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแทบจะกล่าวได้ว่าวารสารรายการนี้ไม่เคยออกได้ทันตามกำหนดวาระเลย จากคำแถลงของประธานแผนกจัดทำวารสารห้องสมุดในสรุปรายงานกิจการของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในแต่ละปีเป็นการยืนยันให้เห็นถึงความล่าช้าของการพิมพ์เผยแพร่เป็นอย่างดี อาทิเช่น สรุปรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รายงานว่าวารสารห้องสมุดที่ยังไม่ได้พิมพ์ออกตามกำหนดวาระ ได้แก่ ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๒๐) ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๔-๕ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๒๒) เป็นต้น^๓

มาตรฐานของบทความ หมายถึง การกำหนดรูปแบบของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารรายการหนึ่ง ๆ โดยผ่านทางคำแนะนำสำหรับนักเขียน.

^๑Paradis, The Reference Book: A Guide to Reference Sources, p. 60.

^๒"สรุปรายงานกิจการของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๓,"

วารสารห้องสมุด ๒๔ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๔): ๘.

สำหรับสาเหตุแห่งความล่าช้านี้เกิดจากการขาดแคลนบทความที่เหมาะสม ต้นฉบับบทความที่ส่งมาไม่เรียบร้อย และผู้จัดทำวารสารไม่มีเวลาที่จะแก้ไขให้ทันตามกำหนดเวลา^๑ อุปสรรคข้อนี้ อาจเป็นข้อแปรอีกประการหนึ่งในการอภิปรายผลของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เช่น วิทยานิพนธ์ใน ปีการศึกษา ๒๕๒๐ อาจจะต้องอ้างถึงบทความที่พิมพ์ในวารสาร พ.ศ. ๒๕๑๙ ไม่ได้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุแห่งความล่าช้าดังกล่าวข้างต้นแล้วพบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุด ที่ก่อให้เกิดปัญหาเหล่านี้ ก็คือ การไม่มีคำแนะนำสำหรับนักเขียน เมื่อไม่มีคำแนะนำเป็นแนวทางในการเขียน ต้นฉบับบทความที่ส่งมาจึงไม่เรียบร้อยเพราะมีรูปแบบต่าง ๆ กัน การแก้ไขต้นฉบับของแต่ละบทความจึงต้องใช้เวลามากกว่าปกติและอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่นักเขียนได้ เพราะบทความของเขาถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม^๒ ปัญหาดังกล่าวนี้จะยุติลงได้ถ้าหากวารสารห้องสมุดจัดทำ "คำแนะนำสำหรับนักเขียน" ขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางชี้แจงให้ผู้อ่านทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น ประเภทและขอบเขตเนื้อหาของบทความ ที่ลงพิมพ์ รูปแบบและวิธีการเขียน เงื่อนไขการรับบทความ การพิมพ์และส่งต้นฉบับ หลักเกณฑ์ การพิจารณาและการแก้ไขต้นฉบับ รวมทั้งค่าเขียน เป็นต้น

และเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความที่ตีพิมพ์ในวารสารห้องสมุดส่วนใหญ่ได้มาโดยการขอร้องจากบุคคลซึ่งเป็นที่เคารพนับถือและรู้จักคุ้นเคยกับบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร^๓ กลุ่มของนักเขียนจึงอยู่ในแวดวงจำกัดและทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบทความขึ้น ทั้งยังเป็นภาระอันน่าหนักใจสำหรับบรรณาธิการในการติดต่อและติดตามขอบทความอีกด้วย วิธีการเช่นนี้จึงเป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่ทำให้เกิดผลดีแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้การจัดทำ "คำแนะนำสำหรับนักเขียน" จึงน่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเขียน

^๑"คณะกรรมการบริหารของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ แถลงกิจการบางอย่างในรอบปี ๒๕๑๔," วารสารห้องสมุด ๒๐ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕): ๑๓.

^๒"บทบรรณาธิการ: จากใจจริงของบรรณาธิการ," วารสารห้องสมุด ๒๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๓): ๑๓๐.

^๓"บทบรรณาธิการ," วารสารห้องสมุด ๑๔ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓): ๔๙.

ใหม่ ๆ เกิดขึ้นในวงการบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งจะทำให้ปัญหาในด้านการขาดแคลนบทความ
ต้นฉบับที่ไม่เรียบร้อย และความล่าช้าในการพิมพ์เผยแพร่หมดไป บรรณาธิการจะมีโอกาสคัด
เลือกบทความที่ได้มาตรฐานลงพิมพ์มากขึ้น ผลสะท้อนที่ได้รับก็คือ วารสารห้องสมุดจะเป็นวารสาร
ทางวิชาการที่มีคุณค่ายิ่งขึ้น

๓. ผลการประเมินค่าบทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ปรากฏว่า
บทความที่ได้รับการอ้างอิงส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๓.๘๖ เป็นบทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
แสดงให้เห็นว่าบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารห้องสมุดที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์นั้นยังมีจำนวนน้อย
นอกจากนี้ยังพบว่าบทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ดีส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๒.๗๓ เป็นบทความที่ได้
รับการอ้างอิงมาก แต่บทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๐.๐๐ และ
บทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๑.๖๗ เป็นบทความที่ได้รับการอ้างอิงน้อย
ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบค่าไคสแคว์ก็ปรากฏว่าจำนวนครั้งที่ได้รับการอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับ
คุณสมบัตินของบทความทางวิชาการตาม เกณฑ์ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ผลของการทดสอบนี้จึงรับกับ
สมมุติฐานข้อสองที่ว่า บทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด เป็นบทความที่มีลักษณะ
ตรงตาม เกณฑ์ของบทความทางวิชาการ

ในการประเมินค่าคุณสมบัตินของบทความทางวิชาการที่ได้รับการอ้างอิงในแต่ละลักษณะ
ตามเกณฑ์มาตรฐานแล้วปรากฏว่า มีเพียง ๑ ลักษณะ เท่านั้นที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่
"ชื่อเรื่องของบทความ" มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ๔ ลักษณะ ได้แก่ "หน้าแรกของบทความ"
"ลักษณะโครงสร้างของบทความทางวิชาการ" "วิธีเขียนและรูปแบบของการเขียน" "ความ
ถูกต้องเชื่อถือได้" "ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ" และมีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี ๒ ลักษณะ
ได้แก่ "วิธีการอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง" "การทำรายชื่อเอกสารอ้างอิง" ผลการประเมิน
ค่าคุณสมบัตินของบทความทางวิชาการในแต่ละลักษณะที่ได้กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นความจริง
๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารห้องสมุดยังมีคุณสมบัตินของบทความ
ทางวิชาการแต่ละลักษณะอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สอง บรรณาธิการและ
บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำวารสารห้องสมุดควรจะปรับปรุงคุณสมบัตินของบทความทาง
วิชาการที่ลงพิมพ์ให้มีมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์ดี

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงลักษณะของบทความทางวิชาการที่ลงพิมพ์ในวารสารห้องสมุดให้ได้มาตรฐานดียิ่งขึ้น และเพื่อที่จะทำให้วารสารห้องสมุดเป็นวารสารทางวิชาการที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะต่อบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ตลอดจนสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

บรรณานุกรมที่มีส่วนในความรับผิดชอบ วารสารห้องสมุด อันได้แก่ บรรณาธิการ คณะผู้จัดทำวารสาร และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นอาทิ ควรเร่งรีบให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และคำแนะนำในการเขียนบทความลงวารสาร เพื่อให้บทความที่ลงพิมพ์ในวารสารรายการนี้ได้มาตรฐานในระดับเดียวกัน และยังสามารถใช้เป็นแนวทางพิจารณาบทความที่จะลงพิมพ์อีกด้วย อันจะเป็นผลทำให้ลักษณะของบทความทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีนักซึ่งพบในงานวิจัยนี้หมดสิ้นไป

การกำหนดหลักเกณฑ์และคำแนะนำในการเขียนบทความลงวารสาร อาจจัดทำในรูปแบบของ "คำแนะนำสำหรับนักเขียน" ตีพิมพ์เป็นประจำในหน้าใดหน้าหนึ่งของวารสารทุก ๆ ฉบับ ที่ออกเผยแพร่ โดยทั่วไปมักจะพิมพ์ไว้ในหน้าหลังของหน้าปกวารสารหรือหน้าในของปกหลังวารสาร ซึ่งประหยัดทั้งเนื้อที่และสังเกตเห็นได้ง่าย สำหรับรายละเอียดของ "คำแนะนำสำหรับนักเขียน" ที่บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำควรระบุไว้มีดังต่อไปนี้

๑. ขอบเขตเนื้อหาของวารสาร

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ควรกำหนดขอบเขตเนื้อหาของวารสารไว้อย่างแน่นอนว่าจะลงพิมพ์เรื่องทางด้านใดบ้าง ผู้อ่านที่สนใจและนักเขียนจะได้ใช้เป็นแนวในการเขียนและสามารถเขียนเรื่องได้ตรงตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร

๒. ประเภทของบทความที่ลงพิมพ์

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ควรชี้แจงให้นักเขียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงประเภทของบทความที่ต้องการลงพิมพ์ในวารสาร อาทิ เช่น บทความทางวิชาการ บทความ

วิจารณ์ จดหมายถึงบรรณาธิการ เป็นต้น

๓. เงื่อนไขในการรับบทความลงพิมพ์

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ ควรกำหนดเงื่อนไขในการรับบทความไว้ อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น บทความที่ลงพิมพ์ในวารสารห้องสมุดจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในเอกสาร ใด ๆ มาก่อนและจะต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาให้ลงพิมพ์ในวารสารอื่น บทความที่ไม่ ผ่านการพิจารณาให้ลงพิมพ์หรือบทความที่ต้องแก้ไขจะไม่นำมาประกาศในวารสาร การขอ สวจนสิทธิ์ เพื่อแก้ไขต้นฉบับในกรณีที่ไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือความหมายในบทความ เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม ตลอดจนวิธีการพิจารณาต้นฉบับและจำนวนสำเนาของต้นฉบับที่ต้องการ เป็นต้น

๔. การเตรียมต้นฉบับบทความ

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ควรกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการ เตรียมต้นฉบับบทความ เพื่อให้ นักเขียนยึดเป็นแนวปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ต้นฉบับที่ส่งมาควรพิมพ์ หรือเขียนให้อ่านออกได้ง่าย ขนาดของกระดาษที่ใช้พิมพ์หรือเขียน การเว้นบรรทัดและระยะ ห่างจากขอบกระดาษ ความยาวของต้นฉบับซึ่งรวมทั้งเนื้อเรื่อง ภาพประกอบ ตาราง และ บรรณานุกรม จำนวนและลักษณะของภาพประกอบ คำอธิบายภาพประกอบและตารางควรพิมพ์ แยกในกระดาษอีกแผ่นหนึ่งซึ่งแนบมากับรูปหรือไม่ ตลอดจนการกำหนดรายละเอียดในหน้าแรก ของต้นฉบับที่ควรมี อาทิเช่น ชื่อเรื่องของบทความ ชื่อของผู้เขียน คุณวุฒิ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ควรระบุถึงสถานที่ที่ให้ส่งบทความอีกด้วย

๕. ลักษณะโครงสร้างของบทความทางวิชาการ

บทความทางวิชาการควรมีส่วนประกอบเป็น ๖ ลักษณะด้วยกัน ซึ่งเรียง ลำดับดังนี้ คือ

- ๕.๑ ชื่อเรื่องของบทความ ควรเป็นข้อความสั้น ๆ ที่สามารถครอบคลุม เนื้อเรื่องได้ทั้งหมด และสามารถนำไปใช้เป็นคำสำคัญ (Key Word) ในการทำครรชนีได้

๕.๒ บทคัดย่อหรือสาระสังเขป ควรเป็นการสรุปเนื้อเรื่องทั้งหมด มีความยาวไม่เกิน ๑๐๐-๑๕๐ คำ

๕.๓ ส่วนนำหรือบทนำ ควรเป็นส่วนที่นำผู้อ่านไปสู่ประเด็นสำคัญของเรื่อง

๕.๔ ส่วนเนื้อหาหรือตัวบทความ ควรเป็นส่วนที่ขยายความให้กับบทนำ อธิบายความคิดเห็นของผู้เขียนให้กระจ่างชัด และหาข้อมูลต่าง ๆ มาสนับสนุนแนวคิดให้มีหลักฐานน่าเชื่อถือ

๕.๕ บทสรุป ควรเป็นส่วนคลี่คลายแง่มุมต่าง ๆ ในเรื่อง ย้ำความคิดเห็นให้เด่นชัด ตลอดจนให้คำแนะนำหรือวิธีแก้ไขปัญหา

๕.๖ เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม เป็นรายชื่อเอกสารที่ใช้ประกอบการเขียน

๖. การอ้างอิง เอกสารและการทำรายชื่อเอกสารอ้างอิง

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ควรกำหนดวิธีการอ้างอิงเอกสาร และการทำรายชื่อเอกสารอ้างอิงเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งอย่างแน่นอน ทั้งนี้ ควรมีตัวอย่างแสดงประกอบด้วย โดยเฉพาะเอกสารอ้างอิงควรให้รายชื่อหนังสือที่ใช้เป็นหลักการเขียน บรรณานุกรม หรืออาจจะแสดงตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมของเอกสารประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ

๗. วิธีการเขียนบทความ

การเขียนบทความในวารสารควรใช้ภาษาชัดเจน กระชับรัดกุม ไม่คลุมเครือ ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาพูด ตัวสะกด การันต์ถูกต้องพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ศัพท์เทคนิคควรใช้ให้ตรงกับบัญญัติโดยคณะบุคคลหรือบุคคลที่ทรงคุณวุฒิ ศัพท์ที่ไม่ได้บัญญัติถ้าแปลได้ควรแปลแล้ววงเล็บภาษาเดิมไว้ในการใช้ครั้งแรก ศัพท์ที่ไม่ได้

บัญชีดีและแปลไม่ได้ควรเขียนทับศัพท์แล้ววงเล็บภาษาเดิมไว้ในการใช้ครั้งแรก

๘. คำเขียนบทความลงในวารสาร

บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำวารสาร ควรชี้แจงเกี่ยวกับคำเขียนบทความให้นักเขียนหรือผู้อ่านที่สนใจทราบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การวิจัยครั้งนี้ประเมินค่าบทความทางวิชาการในวารสารห้องสมุด โดยศึกษาจากการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์เท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาจากการอ้างอิงในเอกสารประเภทอื่นบ้าง อาทิเช่น ตำรา หนังสือ หรือเอกสารทางบรรณารักษศาสตร์ เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงการนำบทความในวารสารห้องสมุดไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

๒. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอุปสรรคในการใช้บทความจากวารสารห้องสมุดประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ด้วยการสอบถามนักวิจัยโดยตรง อาทิเช่น มาตรฐานของบทความที่ลงพิมพ์ ความล่าช้าของการพิมพ์เผยแพร่ เนื้อหาของบทความ เป็นต้น

๓. ควรมีการประเมินค่าวารสารทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ โดยศึกษาจากการอ้างอิงและจัดอันดับวารสารตามความถี่ของการอ้างอิงบทความแต่ละเรื่อง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดหาวารสารเข้าห้องสมุด

๔. ควรมีการประเมินค่าบทความที่ลงพิมพ์ในวารสารทางบรรณารักษศาสตร์รายการอื่น ซึ่งจัดทำโดยสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ อาทิเช่น ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น โดยศึกษาจากการอ้างอิงในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงบทความให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น